

NOTES

SOBRE LA REVOLTA CATALANA I MALLORCA

A la secció MANUSCRITS de la *Bibliothèque Nationale* de Paris¹ es troba una lletra, datada dia 23 d'octubre de 1640, en la qual els Consellers de Barcelona demanen als Jurats i Consell General de la Ciutat de Mallorca que intercedesquin davant el rei per tal de "remeiar les intolerables opresions que aquell Principat i ciutat (Barcelona) pateixen".² Aquesta relació no és més que una de les suplicatòries adreçades a diferents autoritats i jerarquies eclesiàstiques de la monarquia catòlica,³ lletres que representen un darrer intent d'evitar la internacio-

1 *Bibliothèque Nationale*; Section MANUSCRITS. Espagne, n.º 130, fols 30-31.

2 Traduit de l'original castellà. A la primera plana d'aquest registre — Espagne n.º 130 — es troba la següent relació: "REGISTRO DE LAS LETRAS, Suplicationes, Memoriales e Informaciones que la insigne Ciudad de Barcelona embió y presentó al Rey Catholico. Antes de la entrega del Principado de Cataluña hecha al Christianissimo Rey y Señor Nuestro Luis XIII de gloriosa memoria.

Continuarse así mismo las lestras escritas al Sumo Pontífice, eminentísimos Cardinales en la corte de Roma, y a la Reyna de España, Grandes y Señores Titulares de la Corte de Madrid.

Para que intercedieran con el Rey Catholico por el remedio de las intollerables oppresiones que aquel Principado y Ciudad padecían.

Añadense a la fin varias deliberaciones del Sabio Concejo de Ciento de la dicha Ciudad de Barcelona sobre el mismo Assumpto".

3 Són un total de cinquanta lletres, escrites pels Consellers de Barcelona, datades als anys 1640 i 1641 i adreçades a les següents personalitats: al Rei Catòlic (18 lletres), al Comte Duc (2), al Virrei — Sta. Coloma —, al Duc de Cardona (5), al Marquès de Villafraanca, a la Duquesa de Cardona (2), al Protonotari, al Duc de Cezar, al Sr. Almirante, al Duc d'Alba, al Marquès d'Aytóna, al Duc d'Ixar, al Marquès de Camarasa, al Marquès de los Velez (2), al pare Bernardino de Manlleu, caputxí (2), al Regent Castellví, a la Reyna d'Espanya (2), a don Joan Grau, a la Sereníssima Señora Dona Dorothea de Austria religiosa en las Reales Descalzas, a l'Eminentísim Cardinal Antonio Barbarino, als molt Ills Jurats de Çaragoça, als molt Ills Jurats i Consell General de la Ciutat de Mallorca, al Cardenal Duc, i a Pau Boquet y de Torroella. Entre elles, trobam una, amb data de dia 15 de febrer de 1641, adreçada a la S. C. Y. R. Magd. del Sereníssim Rey de Portugal, a la qual els Consellers de Barcelona el reconeixen com a tal, manifestant-li que ells han elegit com a rei a Lluís XIII de França. (—*Bibliothèque Nationale*, Manuscrits, Espagne n.º 130, fols 33 v. - 34 v. —).

nalització directa del conflicte,⁴ abans de l'entrega del Principat al rei francès. Aquests precés resultarien vans; passats tres mesos i després d'una setmana d'independència, Catalunya, sense cap més alternativa, esdevindria part dels dominis de França.

No poseim la resposta dels Jurats, així com la de les altres autoritats a les quals s'adreçaren els Consellers de Barcelona; més encara, ens consta que, al menys pel que fa a Mallorca, no hi hagué cap resposta. La rebel·lió a Catalunya havia esclatat feia temps i des del seu primer moment els mallorquins s'havien declarat contraris als esvalots, posant-se d'immediat sota les disposicions de la Corona.⁵ Resulta lícit, doncs, pensar en un deliberat silenci, on es palesava l'absència de qualsevol tipus de solidaritat amb els rebels; per una altra banda, si els representants dels insurrectes pretenien, amb llurs memorials, cercar adictes a la commoció, la seva estratègia fou clarament fallida.

Interessa, però, remarcar un fet que pot servir de punt de partida per a entendre la manca d'identificació dels mallorquins amb la causa catalana. Com ben encertadament assenyalen J. H. Elliott⁶ i P. Vilar⁷ la revolta fou una qüestió exclusivament catalana. Les positures adoptades pels altres regnes de la Corona d'Aragó no són diferents a la que el Principat havia manifestat davant llurs respectius conflictes; ni els aragonesos, esvalotats l'any 1571, havien trobat el mínim recolçament per part dels catalans.⁸

Finalment, hom voldria aprofitar l'avinentesa per a denunciar un fet important: l'absència de referències al regne de Mallorca mostrada a les fons historiogràfiques generals, bé siguin "històries d'Espanya", bé històries de Catalunya. Sense pretendre fer una anàlisi exhaustiva, hom es limita a constatar la qüestió prou explícita a les recerques més fo-

⁴ No oblidem que la secessió catalana es troba inserida a la llarga guerra dels Treinta Anys (1629-1659). Durant la revolta i abans de la reducció de Barcelona (desembre de 1652) es produïren els aixecaments (i després Guerra d'Independència) de Portugal: 1640-1668 i els esvalots de Nàpols: 1648-1649.

⁵ Veure BERGA OLIVER, J.; *Mallorca en el segundo tercio del siglo XVII y su intervención en la insurrección de Cataluña*; "Saitabi" (València) II (1944) pp. 19-34. LÓPEZ NADAL, G.; *La participació del cors mallorquí a la desfeta de la revolta de Catalunya —1637-1652—*; "Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana" (Palma de Mallorca), N.º 828-829. T. XXXVI (1978) pp. 246-272, i *Els Corsaris Mallorquins i la Guerra dels Segadors*, "L'Avenç" (Barcelona) n.º 23 (1980) pp. 46-51.

⁶ ELLIOTT, J. H.; *La Revolta dels Catalans, 1598-1640*; Barcelona, 1966; *The Catalan Revolution of 1640. Some suggestions for a Historical Revision*, "Estudios de Historia Moderna" (Barcelona) IV (1954) pp. 273-303 i *A Provincial Aristocracy: The Catalan ruling class in the Sixteenth and Seventeenth centuries*, "Homenaje a Jaime Vicens Vives", (Barcelona), II (1967) pp. 125-141.

⁷ VILAR, P.; *Catalunya dins l'Espanya Moderna*. Barcelona, 1966. Vol II pp. 356-364.

⁸ ELLIOTT, J. H.; *La Revolta dels Catalans...*; pàg. 39.

namentals, que silenciaven tot esment de la repercussió al regne de Mallorca de les disposicions de la política centralitzadora dels Àustries, així com les específiques interferències entre les diferents societats que composaven la Corona d'Aragó. L'omissió de Mallorca, i, amb ella, de Menorca i Eivissa, tanmateix, contrasta amb el sovintejat esment de les situacions peculiars als regnes de València i d'Aragó. D'ací l'interès d'examinar unes conjuntures determinades que si bé no presenten el grau de precisió desitjable, si amb el seu interrogant permeten esbrinar la seva interconnexió amb el desenvolupament d'unes societats decididament aïllades.

GONZAL LÓPEZ NADAL

APÉNDICE DOCUMENTAL

Copies des lletres des Conseillers de Barcelona.

“Als molt Illes. Srs. Jurats y Consell General de la Ciutat de Mallorca”.

Molt Illes. Señors.

Son tans los treballs que ha patit y patex esta Provincia per los Soldats del Rey Nostre Señor Deu lo guarde que vuy son en Rossello ya de morts ya de desfloracions en las Donzellas y de violencias en las casades y assenyaladament per les cremes de las Iglesias de Riu de Arenas y Montiro y ab elles a Deu sacramentat y per altres de excessos que seria horror referirlos aci que an ocasionats a tots estos provincials de estar ab les armes en las mans per a sa deffensa y de la mateixa Provincia consideram que en deffensarla concisteix lo mayor servey de Sa Mage. i fan las demes prevencions necessarias par a poder exedir mayor hostilitats que amenassen fer dits soldats y los que stan a la ralla de Arago y Valencia como ho manava V. S. veurer y nostra fidelitat y serveys fets a Sa Magt. y per nostros embaxadors y ab moitas cartas representats ab altra que va en esta y memorial que la companya y que la causa de aquestas desdichas es estada la mala disposicio (que) tingueren alguns ministres de asi en los alotjaments dels Soldats alojant-ne dos o trescents en part que sols ere capaz de vint y que si nos mudavem de aquesta audiencia ere impossible se assossegar la Ciutat y Provincia per estar dells tan offesa la causa principal de nostres prevencions y effectors militars es per tornar per la honrra de nostre Señor que vehem que fins lo dia de Vuy noy ha agut castich algu per a gent tan sacrílega y mala com ere just lay a elles. Y així intrepidament conti-

nuan estos detestables desordenes en los llochs de Rossello de que poden ferse poderosos los habitadors dels quals se an de retirar per montanyes y boschs ab sos fills y familia de hon veuen cremar las Iglesias de sos llochs ses cases servintlos lo dolor que senten de punyal pera acabar ses vidas com es cert resten los demas sens ellas que no es pot refferir sino ab llagrimas en los ulls. V. S.^a veu que no avent donat causa a Sa Magt. esta Ciutat y Provincia de patir aquestas desdichas tenim ella molt justa en raho de averles patides los provincials y aventnos violades les constitucions de esta Patria y que patintlas resten advertidas las demas provincias y enterades que es justa la deffensa natural y que que V. S.^a entenga quant ho es manara veure lo paper de Graves. Doctors teolechs que enviam ab esta y axi matex advertira que en lo que se ha dit an scrit los Consellers y homes de be de Cataluña a Sa Magtd que no son estats poderosos belitres (.delictes ¿?) demanant son real favor aquesta Ciutat ha fet unio per expellirlos per la qual y altres diligencias que avem manat fer esta tan assossegada y tambe ho estan las demes Ciutats Vilas y Llochs de la Provincia en mayor part de las quals se ha tambe firmada que per la misericordia de deu se veu en tota ella ab lo mayor sossiego que puga significar administrantla en nom de Sa Magt.

Lo Veguer y Balle en esta Ciutat y passeyant ab las varas altas y los demes Officials a ells inferiors sols lo evitarlas oppresions referides es lo que desuella (¿?) y late totalment Inquieta tenim sertitud que condolentes V. S.^a de nosaltres nos assisteix en la pena de tant insuportables treballs com son los que tenen en los quals se solen a mostrar los effectes de voluntats reciprocas confiam tindra V. S.^a present lo que ha experimentat en nosaltres de uniformitat y correspondentia antigia en totas ocasions y que los provincials de V. S. son en esta Ciutat y Provincia tanben rebuts com Iso naturals della y que no dónan causa de avero de fer per la certitut que pot tenir que nostra dispositio sera sempre perpetuament per servir a V. S. a qui nostra Señor guarde ab tota prosperitat.

Lo patro Antonio Bosch aporta est despach Supplicam a V. S. tinga en ma en facilitar sa vinguda que assi necessitam de sa persona.

Molt Ills. Señors.

De V. Ses. Molt Affectats Servidors.

Los Consellers de Bar.^a

AGRAMUNT *Secretari.*